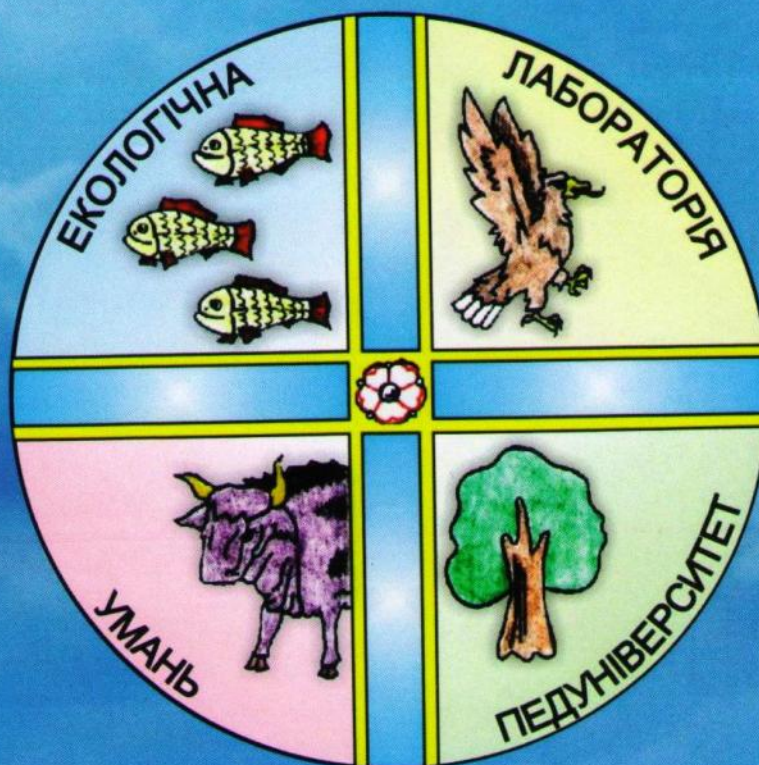

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ УДПУ

Випуск 21

2018

ЗМІСТ

ЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Гончаренко Г. Є.</i> Вимоги до регіональних екомереж Південно-Бузького екокоридору.....	6
<i>Душечкіна Н. Ю.</i> Підвищення ролі природно-заповідних територій як важливої складової сталого розвитку держави.....	11
<i>Совгіра С. В.</i> Природні умови Південно-Бузького екокоридору.....	15
<i>Ситник О. І., Пастушенко А. А.</i> До питання використання водних ресурсів Гайсинського району Вінницької області.....	22

ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Браславська О. В., Прилуцький П. В.</i> Географічні чинники впливу на стан здоров'я населення.....	27
<i>Берчак В. С.</i> Дослідження водних антропогенних ландшафтів у працях українських та зарубіжних вчених.....	31
<i>Герасименко О. В.</i> Становлення української соціально-економічної географічної науки (у ХІХ– на початку ХХ століття).....	35
<i>Лаврик О. Д., Сорокін С. В., Горецька Н. М.</i> Початковий етап формування ландшафтно-технічних систем сучасної території Вінниці	39
<i>Максютов А. О., Плаксієв О. В.</i> Особливості розвитку та проблеми туристичної галузі України.....	44
<i>Рожі І. Г.</i> Екотуризм як елемент рекреаційно-туристської сфери.....	48
<i>Ситник О. І., Пастушенко А. А., Андрущенко В. О.</i> Вплив кліматичних умов на екосистеми, населення та господарство.....	50

ЕКОЛОГО-БІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Грабовська С. Л.</i> Видовий склад і екологічні особливості хижих кліщів-фітосейд (<i>Parasitiformes, Phytoseiidae</i>) в рослинних асоціаціях урбоекосистем.....	57
<i>Красноштан І. В., Деде Н. С.</i> Дослідження продуктивності середньостиглих сортів абрикоса в насадженнях Одеської області.....	63
<i>Мороз Л. М., Паращук А. В.</i> Тварини агробіостанції Уманського державного педагогічного університету занесені до Червоної книги України.....	67
<i>Мороз Л. М., Сидоренко Н. О.</i> Моніторинг домінуючих видів птахів у парках та скверах міста Умані в зимовий період.....	70
<i>Мороз Л. М., Комінарець О. Є., Волощук В. В., Містряков Е. О.</i> Моніторинг чисельності борсука європейського на території села Зозів Липовецького району Вінницької області.....	73
<i>Сорокіна С. І., Тополя В. П.</i> Розвиток уявлень про антропогенез.....	76
<i>Сорокіна С. І., Сидоренко Н. О., Скрабук С. В., Савченко Н. М.</i> Палеонтологічні докази еволюції.....	79

<i>Сорокіна С. І., Остафійчук А. В.</i> Теорії походження життя.....	82
<i>Сорокіна С. І., Понедельник Д. О., Онищук Ю. В., Баранова В. О.</i> Морфологічні докази еволюції.....	86
<i>Сорокіна С. І., Норченко В. І., Насиленко К. В., Юр А. С.</i> Наслідування природи наукою.....	89
<i>Сорокіна С. І., Акієва А. Б., Баирова К. О., Хайдаров У. Р.</i> Сучасні уявлення про відношення між онтогенезом і філогенезом.....	95
<i>Сорокіна С. І., Ташбасєва Е. Н., Рашидова Ч. Р.</i> Молекулярно- генетичні та біохімічні докази еволюції.....	100
<i>Соболенко Л. Ю., Кулинич Н. В.</i> Відмінності між окремими представниками родини справжні жаби (<i>Ranidae</i>) в умовах Уманщини.	103
<i>Соболенко Л. Ю., Загранична А. Г.</i> Фітосанітарний стан культури айстри однорічної (<i>Callistephus Chinensis</i> (L.) Nees.) в умовах агробіостанції Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.....	106
<i>Соболенко Л. Ю., Сімонник Ю. С.</i> Біологічні особливості видів роду <i>Sedum l.</i> в умовах агробіостанції Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.....	112
<i>Соболенко Л. Ю., Куліш А. Ю.</i> Використання гібридних ірисів в ландшафтному дизайні та флористиці.....	116
<i>Соболенко Л. Ю., Лісна М. В.</i> Мікрофлора гнійних ран.....	120

ЕКОЛОГО-ХІМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Галушко С. М., Тарликова Ю. О.</i> Визначення якості медпрепарату від куріння Табекс методом хроматографії.....	124
<i>Галушко С. М., Радванська Я. М.</i> В'язкість та асоціація водних розчинів електrolітів.....	128
<i>Гнатюк Н. О.</i> Оцінка біологічної активності та компонентний склад ефірних олій <i>Monarda didyma l., Hyssopus officinalis l., Dracosephalum</i> <i>moldavicum l.</i>	132

АГРОЕКОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Миколайко В. П., Миколайко І. І.</i> Екологічні проблеми землекористування в умовах лісостепової зони.....	138
<i>Подзерей Р. В.</i> Сучасні проблеми охорони агроландшафтів.....	142

ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЕКОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Браславська О. В., Макаревич І. М.</i> Активізація пошуково- дослідницької діяльності студентів як елемент розвитку їх компетентності.....	146
<i>Валюк В. Ф.</i> Особливості формування наукового світогляду учнів.....	149
<i>Гончарук В. В.</i> Особливості формування екологічної культури у студентів природничо-географічного факультету.....	152

Горбатюк Н. М., Уманчик Т. В. Формування мотивів учіння до хімії як засіб підвищення ефективності навчання.....	156
Горбатюк Н. М., Котик А. С. Формування інтелектуальних умінь в учнів у процесі вивчення хімії.....	159
Задорожна О. М. Екологічні переконання як складова екологічної свідомості майбутніх учителів хімії.....	162
Мороз Л. М., Богінська С. О., Гребеніченко Д. І. Організація куточка живої природи (зоологічного відділу) в початковій школі.....	166
Миронюк Т. М. Здоров'я як цінність сучасної особистості.....	170
Небикова Т. А., Берчак В. С. Експерсія з біології як урок серед природи.....	174
Люленко С. О. Самоосвіта – як одна із форм особистісного становлення майбутнього вчителя біології.....	177
Сокальський А. І., Солошенко О. В. Експериментальна діяльність на уроках географії.....	180
Відомості про авторів	185
До відома авторів	190

довкілля, розташувати сільськогосподарські культури в оптимальних ґрунтово-кліматичних умовах та збільшити виробництво екологічно чистої продукції.

Література:

1. Кривов В.М. Еколого-безпечне землекористування Лісостепу України. Проблема охорони ґрунтів./ В.М. Кривов// Наукове видання Київ "Урожай". 304 с.
2. Національна програма охорони земель до 2010 року (проект) – К., 1997. – 90 с.
3. Булигин С.Ю. Формирование экологически сбалансированных агроландшафтов: Проб. эрозии./С.Ю. Булигин, М.А. Неаринг: – Харків.: Вид-во ХГУ 1999. – с.122.
4. Булигин С.Ю. Формування екологічно сталих агроландшафтів: /С.Ю. Булигин, А.В. Барвінський//– К.: Урожай2005, –250 с.
5. Кривов В.М. "Оптимізація структури агроландшафтів – основа раціонального використання земельних ресурсів"/ В.М. Кривов // – Ж. Землевпорядний вісник. №3. – 1998 р. С.37–39.
6. Новаковський Л.Я. Еколого-економічні проблеми розвитку національного АПК, використання земельних і лісових ресурсів / Л.Я. Новаковський, О.Г. Тараріко, В.М. Трегобчук // Вісник аграрної науки. – 1996. – № 8. – С. 5–10.
7. Новаковський Л.Я. Реформування земельних відносин на сучасному етапі та проблеми реалізації земельної реформи в Україні. / Л.Я. Новаковський // Землевпорядний вісник. 1999, № 4. С. 4–11.

Подзерей Р. В.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ АГРОЛАНДШАФТІВ

Сучасні агроландшафти являють собою складну систему, яка створена з різних елементів агроєкосистем (рілля, сіножаті, багаторічні насадження, пасовища, тощо) та розміщених між ними незначних площ лісів, чагарників, природних лук, торфовищ, боліт.

На сьогодні природних ландшафтів, не порушених господарською діяльністю людини, практично не залишилось. За рахунок надмірної розораності схилівих земель, освоєння значних

площ лісів і чагарників у сільськогосподарські угіддя, відбулася їх значна трансформація.

Склад і співвідношення сучасного агроландшафту значно погіршилися в зв'язку з значною розораністю схилкових земель і як наслідок - зменшення площ кормових угідь, лісових та чагарникових масивів, заповідних охоронних територій.

Однією з найбільших екологічних проблем сучасного сільськогосподарського освоєння територій є втрати родючості ґрунту.

Основними причинами є – розорювання, ерозія, зрошення, опустелювання, підкислення, заболочування, забруднення ґрунтів.

Забруднювачами ґрунтів є мінеральні добрива, пестициди, викиди металургійних заводів, ТЕС, відкритий видобуток корисних копалин, звалища відходів, атмосферні опади.

Значною проблемою, яка носить глобальний характер, є боротьба з водною та вітровою ерозією, яка охоплює комплекс таких заходів:

ґрунтозахисна сівозміна – виключення просапних культур і збільшення частки багаторічних трав, підсівних культур, правильне визначення складу оброблюваних культур, їх чергування і агротехнічні прийоми. Збільшення частки багаторічних трав, з метою захисту ґрунту від руйнування в ерозійні небезпечні періоди;

агротехнічні протиерозійні заходи – заміна відвальної оранки обробкою ґрунту без обороту пласта, оранка, культивація і рядовий посів сільськогосподарських культур уперек схилу, по можливості паралельно основному напрямку горизонталей;

лісомеліоративні протиерозійні заходи і створення водорегулюючих лісосмуг – створення водорегулюючих лісосмуг, створення водозахисних лісових насаджень навкруги ставків і водоймищ, насадження протиерозійних лісопосадок на сильноеродованих землях;

гідротехнічні споруди – будівництво гідротехнічних споруд з метою затримання яркових стічних вод на прибалкових смугах; здійснення безпечного скидання поверхневих вод в яри; зміцнення дна і схилів ярів від подальшого розмиву і руйнування[1].

Поряд з ерозійними процесами спостерігається інтенсивна деградація схилкових земель унаслідок зсувів та обвалів. Водночас з ерозійними та іншими негативними процесами значні площі земель

у районах розробки корисних копалин забруднюються важкими металами, нафтопродуктами, газопиловими викидами, скидами стічних вод. Ці процеси охоплюють вже не окремі масиви, а цілі системи агроландшафтів. Якщо їх не зупинити, то екологічні наслідки можуть бути катастрофічними.

Отже сучасний глобальний вплив суспільства на навколишнє середовище вимагає негайного вирішення питання оптимізації агроландшафтів. Для цього потрібно здійснювати такі заходи:

1. обстеження та оцінка кожного поля, ділянки, з визначенням родючості, розробка системи охорони ґрунту від основних деградаційних процесів;
2. здійснення інвентаризації меліорованих земель, меліоративних систем, протиерозійних споруд, контролювати їх експлуатацію;
3. у протиерозійних заходах передбачити комплексну систему охорони ґрунтів і поліпшення екологічного середовища, проводити роботи по проектуванню, будівництву та експлуатації протиерозійно-меліоративних споруд;
4. виведення з орних земель схилів еродовані угіддя понад 7 градусів та переведення їх у природні кормові угіддя;
5. впроваджувати заходи, щодо відтворення родючості деградованих земель, через розробку нормативів оптимізації структури і розміщення сільськогосподарських культур;
6. вдосконалювати науково-дослідну роботу по охороні земель і підвищенню їхньої родючості при контурно-меліоративній організації території;
7. здійснювати контроль за виконанням ґрунтозахисних, меліоративних заходів із збереженням родючості ґрунтів у системі агроекологічного моніторингу.

Сучасне сільськогосподарське виробництво повинно бути орієнтоване на вирощування екологічно безпечної продукції. Для цього актуальне впровадження органічного виробництва, що вимагає застосування біологічних методів захисту та відмову від використання мінеральних добрив, що в майбутньому дасть відчутний економічний і екологічний ефект.

На сьогодні, коли надто дорогі мінеральні добрива, енергія і ресурси, підтримувати високу продуктивність екологічно несталих агроекосистем економічно недоцільно. Тому краще вивести такі землі з ріллі на відновлення, що дасть змогу поліпшити структура

агроландшафту і буде досягнутий максимальний економічний ефект.

На основі дослідження інтенсивності ерозійних процесів та стану водних ресурсів можна встановити оптимальне співвідношення окремих ланок агроландшафту. Середня мінімальна питома вага орних земель у складі сільськогосподарських угідь повинна становити близько 40 відсотків.

Основним критерієм розміщення сільськогосподарських угідь в агроландшафтах і визначення оптимального їх співвідношення має бути висока продуктивність при мінімально можливих витратах ресурсів, у тому числі енергетичних, допустимому рівні ерозії, виносу біогенних елементів, запобіганні забрудненню ґрунтових і поверхневих вод пестицидами.

Майбутня перспектива таких систем землеробства, які широко впроваджуючи засоби інтенсифікації, могли б безпечно застосовувати їх та створювати умови для повнішого використання природних та біологічних факторів. Усім цим умовам відповідає розроблена контурно-меліоративна ґрунтозахисна система землеробства (КМСЗ), де фактори інтенсифікації застосовуються лише на тій частині території агроландшафту, де найменший ризик для навколишнього середовища і де вони забезпечать максимальну окупність усіх витрат. Таким чином, здійснюється перехід від концепції антропогенного навантаження на земельні ресурси до концепції її науково-обґрунтованої локалізації в агроландшафтах.

Література:

1. Сафранов Т.А. Екологічні основи природокористування: підручник / Т.А. Сафранов. - Львів: Новий світ-2000, 2006.- 248 с.